

Sygn. akt III KK 322/13

POSTANOWIENIE

Dnia 15 stycznia 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Przemysław Kalinowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Andrzej Ryński

SSN Dorota Rysińska

Protokolant Jolanta Włostowska

przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Jerzego Engelkinga
w sprawie J. G.

w przedmiocie wyroku łącznego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 15 stycznia 2014 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego

od postanowienia Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 6 marca 2013 r.,

utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w L.

z dnia 28 stycznia 2013 r.

**oddala kasację, a wydatkami postępowania kasacyjnego
obciąża Skarb Państwa.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w O. wyrokiem z dnia 7 lutego 2006 r. skazał J. G. m.in. za dwa czyny opisane w pkt II i III, o znamionach określonych w art. 279 § 1 k.k., które to czyny – według zaakceptowanego przez Sąd opisu zamieszczonego w akcie oskarżenia – miały zostać popełnione w nocy 1 sierpnia 2003 r. i w nocy 13 sierpnia 2001 r., choć jednocześnie przyjęto, że stanowią one ciąg przestępstw przewidziany w art. 91 § 1 k.k. Wymierzono za nie karę 2 lat pozbawienia wolności i 150 stawek dziennych grzywny ustalając wysokość jednej stawki na kwotę 20 zł.

W wyniku apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego powyższe orzeczenie zostało częściowo zmienione wyrokiem Sądu Okręgowego w L. z dnia 2006 r. – w zakresie nie dotyczącym wyżej wymienionych czynów. Jednocześnie, sąd odwoławczy w pisemnych motywach wskazał na oczywistą omyłkę pisarską, jaka zaistniała w odniesieniu do dat czynów z pkt II i III wyroku Sądu I instancji – i nakazał jej sprostowanie (k. – 1173). Ten ostatni wyrok był przedmiotem kontroli kasacyjnej, której zakres – z uwagi na treść zarzutów – nie obejmował zagadnienia dat popełnienia czynów, o jakich była wyżej mowa. Zarazem, treść wytycznych sformułowanych przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu przedmiotowego wyroku była na tyle wyraźna i jednoznaczna, że nie dawała podstaw do ingerencji ze strony Sądu Najwyższego na tym etapie postępowania.

Wyrok Sądu Rejonowego w O. w sprawie sygn. akt II K 189/04 został następnie objęty wyrokiem łącznym Sądu Okręgowego w L. z dnia 5 listopada 2007 r. sygn. akt IV K 214/07 – z tym, że w części dotyczącej czynów z pkt II i III wyroku w/w Sądu Rejonowego, stwierdzono brak warunków określonych w art. 85 k.k. z uwagi na datę 1 sierpnia 2003 r. figurującą w ich opisie. W tym więc zakresie umorzono postępowanie w przedmiocie wyroku łącznego. Przyjęto bowiem, że pierwszym wyrokiem wyznaczającym granicę łączenia – jest wyrok Sądu Rejonowego w L. z dnia 13 czerwca 2003 r. w sprawie IX K 253/2003, który miał zapaść przed popełnieniem czynu z 1 sierpnia 2003 r. Na tym etapie postępowania Sąd Rejonowy w O. nie wykonał bowiem jeszcze polecenia Sądu II instancji i nie sprostował swego wyroku w sprawie II K 189/04, a Sąd Okręgowy w L. – wydając w tych warunkach wyrok łączny najwyraźniej nie dostrzegł, że jego wytyczne nie zostały zrealizowane. Na marginesie trzeba zauważyć, że istnienie takiego polecenia nie dotarło jeszcze do świadomości Sądu Okręgowego w L. również w obecnej sprawie, sygn. akt IV K 355/12, o czym przekonuje uwaga tego Sądu zawarta na str. 2 uzasadnienia postanowienia z dnia 28 stycznia 2013 r.

Powyższy wyrok łączny został zaskarżony apelacją wniesioną przez obrońcę oskarżonego i po jej rozpoznaniu Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 12 lutego 2008 r., utrzymał w mocy rozstrzygnięcie Sądu I instancji, także nie reagując na umorzenie postępowania w części dotyczącej czynów z pkt II i III wyroku Sądu Rejonowego w O. Ostatecznie do sprostowania wyroku Sądu Rejonowego w O. z dnia 7 lutego

2006 r. sygn. akt II K 189/04 doszło dopiero postanowieniem tego Sądu z dnia 16 sierpnia 2011 r. (k. – 1288), w następstwie wniosku złożonego przez skazanego z powołaniem się na wspomniane wyżej uzasadnienie wyroku sądu odwoławczego o sygn. V Ka 616/06. W wyniku sprostowania w pkt II zarzutów postawionych J. G. - w miejsce omyłkowo wpisanej daty popełnienia tego czynu, tj. 1 sierpnia 2003 r. – wpisano prawidłową datę 1 sierpnia 2001 r. W świetle materiałów sprawy nie budziło bowiem wątpliwości, że właśnie w tej ostatniej dacie przedmiotowy czyn został popełniony. Znaczenie tej korekty z punktu widzenia prawidłowości wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 5 listopada 2007 r. sygn. akt IV K 214/07 nie zostało dostrzeżone przez ten Sąd i nie spowodowało żadnych działań podjętych z urzędu. Dopiero bezpośrednio wytknięcie tej bezczynności przez Sąd Najwyższy w związku z rozpoznaniem sprawy III KO 47/12 (postanowienie z dnia 4 lipca 2012 r.), doprowadziło do wszczęcia z urzędu postępowania w przedmiocie wydania nowego wyroku łącznego wobec J. G. albowiem po sprostowaniu daty – czynu z pkt II i III wyroku Sądu Rejonowego w O. z dnia 7 lutego 2006 r. sygn. akt II K 189/04, spełniają warunki objęcia wyrokiem łącznym.

Ostatecznie jednak postanowieniem z dnia 28 stycznia 2013 r. sygn. akt IV K 355/12 Sąd Okręgowy w L. umorzył to ostatnie postępowanie z uwagi na niewzruszoną dotychczas prawomocność rozstrzygnięcia zawartego w wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 5 listopada 2007 r. sygn. akt IV K 214/07, którym umorzono postępowanie w części dotyczącej możliwości objęcia wyrokiem łącznym orzeczenia Sądu Rejonowego w O. z dnia 7 lutego 2006 r. sygn. akt II K 189/04 – w zakresie czynów opisanych w nim w pkt II i III.

Po rozpoznaniu zażalenia wniesionego na to postanowienie przez obrońcę J. G. – Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 6 marca 2013 r. sygn. akt II AKz 87/13 utrzymał w mocy orzeczenie Sądu I instancji.

Kasację od tego ostatniego rozstrzygnięcia wniósł Prokurator Generalny zaskarżając je na korzyść skazanego J. G. Autor skargi kasacyjnej zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść postanowienia naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 575 § 2 k.p.k., polegające na niezasadnym zaaprobowaniu wydanego z rażącym naruszeniem prawa procesowego, a mianowicie art. 572 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. przez Sąd

Okręgowy orzeczenia o umorzeniu postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego z powodu negatywnej przesłanki procesowej – powagi rzeczy osądzonej – pomimo tego, że na skutek sprostowania oczywistej omyłki pisarskiej w zakresie wskazanej daty popełnienia czynu – nastąpiła zmiana wyroku Sądu Rejonowego w O. z dnia 7 lutego 2006 r. sygn. akt II K 189/04 objętego poprzednim wyrokiem łącznym i zaistniały warunki do połączenia w ramach nowego wyroku łącznego jednostkowych kar pozbawienia wolności orzeczonych w/w wyrokiem Sądu Rejonowego w O., wobec czego doszło do naruszenia przepisu art. 85 k.k. W oparciu o tak skonstruowany zarzut skarżący wniósł o uchylenie zarówno postanowienia sądu odwoławczego, jak i postanowienia Sądu I instancji i przekazanie sprawy temu ostatniemu sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Zarówno zarzut podniesiony w kasacji, jak i sformułowany w niej wniosek – nie okazały się zasadne i nie mogły zostać uwzględnione, choć oczywiście zgodzić się trzeba z autorem skargi co do tego, że orzeczenie w przedmiocie wyroku łącznego wobec J. G. było i pozostaje dotknięte rażącymi naruszeniami prawa materialnego i procesowego. Niesporne jest bowiem, że wyrok Sądu Rejonowego w O. z dnia 7 lutego 2006 r. sygn. akt II K 189/04 zawierał oczywistą omyłkę pisarską w zakresie daty czynu opisanego w pkt II, a w związku z zastosowaniem instytucji ciągu przestępstw z art. 91 k.k. – jej skutki objęły także czyn opisany w pkt III. Konieczność jej usunięcia sygnalizował już Sąd Okręgowy w L. w pisemnych motywach wyroku z dnia 28 czerwca 2006 r. sygn. akt V Ka 616/06 (k. – 1173). Najwyraźniej jednak z uzasadnieniem tym nie zapoznał się ani Sąd Rejonowy w O. ani później orzekający Sąd Okręgowy w L., skoro nie tylko nie dokonano stosownego sprostowania, ale wydano wyrok łączny, w którym wyraźnie i jednoznacznie orzeczono o braku podstaw prawnych do połączenia kar wymierzonych za czyny opisane w pkt II i III wyroku Sądu Rejonowego w O. z dnia 7 lutego 2006 r. w sprawie sygn. akt II K 189/04. Jednak, w tej sytuacji, to nie postanowienia Sądu Okręgowego i Sądu Apelacyjnego w sprawie IV K 355/12 rażąco naruszają prawo, skoro powołują się na przeszkodę procesową w postaci powagi rzeczy osądzonej. Tym rażącym uchybieniem dotknięty jest natomiast wyrok łączny Sądu Okręgowego w L. z dnia 5 listopada 2007 r. sygn. akt IV K

214/07. Zatem, wobec oczywistej wadliwości wynikającej z naruszenia art. 85 k.k. – to właśnie ten wyrok wymaga stosownej korekty. Od początku bowiem wyrażał on błędny pogląd o braku warunków do połączenia kary orzeczonej za czyny opisane w punktach II i III wyroku Sądu Rejonowego z dnia 7 lutego 2006 r. w sprawie sygn. akt II K 189/04, który to błąd był wynikiem braku dostrzeżenia oczywistej omyłki pisarskiej w opisie jednego z tych czynów. Jednak ten błędny pogląd został zawarty w orzeczeniu, które uzyskało walor prawomocności i nie zostało dotychczas wzruszone w drodze przewidzianej przez prawo procesowe. Oczywiście prawomocność orzeczeń w odniesieniu do wyroków łącznych musi uwzględniać regulację zawartą w art. 575 § 2 k.p.k., która *ex lege* przewiduje utratę mocy obowiązującej wyroku łącznego w wypadku uchylecia lub zmiany jednego z wyroków wchodzących w skład takiego wyroku. Na gruncie obowiązującej procedury karnej ustawodawca niejednokrotnie posługuje się określeniem „zmiany” lub „uchylecia” orzeczenia, ale nie ulega wątpliwości, że każdorazowo dotyczy to sytuacji, gdy chodzi mu o dokonywaną w drodze kontroli instancyjnej lub nadzwyczajnej ingerencję w treść pierwotnego rozstrzygnięcia (np. art. 437 § 1 i 2 k.p.k., art. 438 k.p.k., art. 456 k.p.k., art. 537 § 1 k.p.k., art. 547 § 2 k.p.k.). Do tej samej kategorii orzecznictwo zalicza również modyfikacje wyroku jednostkowego nawet już prawomocnego – wynikające z nowych okoliczności faktycznych lub prawnych, zaistniałych już po wydaniu tego wyroku, które z mocy prawa lub w drodze zastosowania szczególnych procedur doprowadzają do odmiennego ukształtowania jego pierwotnej treści. Należą do nich np. spełnienie przesłanek materialno-prawnych prowadzących do odwołania warunkowego zawieszenia kary pozbawienia wolności albo złagodzenie kary wynikające z wejścia w życie przepisów amnestyjnych lub zastosowania prawa łaski. W tym kontekście przywołać trzeba też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 sierpnia 2013 r. III KK 203/13 (LEX nr 1350556), w którym podkreślono, że ta *”zmiana, o której mowa w przepisie art. 575 § 2 k.p.k., niwecząca z mocy prawa wyrok łączny, wystąpi zawsze wówczas, gdy w wyniku określonej konfiguracji procesowej zmianie ulegną rozstrzygnięcia co do kary, czy środków karnych, zawarte w choćby jednym z podlegających łączeniu wyroków jednostkowych. Zmiana wyroku w rozumieniu art. 575 § 2 k.p.k. obejmuje zatem z pewnością także takie modyfikacje zawartych w*

tym wyroku rozstrzygnięć o karze (środku karnym), dokonane na podstawie przepisów obowiązującego prawa materialnego, procesowego czy wykonawczego, w określonym układzie procesowym, które sprawiają, iż treść owego podlegającego łączeniu wyroku jednostkowego jest odmienna w stosunku do stanu istniejącego w momencie wydawania wyroku łącznego, który i ten wyrok jednostkowy obejmował". Na uwagę zasługuje w tej wypowiedzi położenie nacisku na to, że przy „zmianie” wyroku w tym rozumieniu o jakim mowa w przedmiotowym przepisie, chodzi o ingerencję w treść orzeczenia, a nie o jego formę.

Generalnie można więc powiedzieć, że **z punktu widzenia skutków – o jakich mowa w art. 575 § 2 k.p.k. – relewantne znaczenie mają takie modyfikacje wyroków jednostkowych objętych wyrokiem łącznym, które są wyrazem odmiennych ocen prawnych lub ustaleń faktycznych dokonanych przez sądy odwoławcze lub sąd kasacyjny w orzeczeniach zmieniających lub uchylających, bądź też wynikają z uwzględnienia w drodze stosownych procedur – materialno-prawnego lub procesowego oddziaływania nowych okoliczności faktycznych lub zmian przepisów albo aktów abolicji, łaski i amnestii, które to okoliczności lub zmiany prawa albo decyzje – nastąpiły po wydaniu wyroku ulegającego zmianie.** Do tej kategorii w żaden sposób nie należą postanowienia o sprostowaniu wyroków jednostkowych, które były przedmiotem orzekania w postępowaniu o wydanie wyroku łącznego. Istotą sprostowania nie jest przecież zmiana pierwotnej treści wyroku, ale właśnie przywrócenie mu takiej postaci jaką powinien mieć od początku – i miał ją w przekonaniu organu wydającego orzeczenie. Ingerencja odbywająca się w oparciu o przepis art. 105 k.p.k. odnosi się zatem do wadliwej formy orzeczenia i w żaden sposób nie dotyczy jego merytorycznej treści. Tymczasem, to właśnie merytoryczna treść wyroków objętych postępowaniem w przedmiocie wyroku łącznego decyduje o tym, czy spełnione są warunki połączenia kar wynikające z art. 85 k.k. Nie można było zatem podzielić poglądu autora kasacji, sprowadzającego się do twierdzenia, że samo sprostowanie wyroku jednostkowego jest taką zmianą, która wywołuje skutki przewidziane w art. 575 § 2 k.p.k., tj. ex lege prowadzi do utraty mocy obowiązującej dotychczasowego wyroku łącznego. Po sprostowaniu dokonany postanowieniem Sądu Rejonowego w O. z dnia 16 sierpnia 2011 r.,

wyrok tego Sądu w sprawie II K 189/04 przyjął taką postać, jaką powinien mieć w dacie orzekania i jaką zapewne miał w przekonaniu Sądu, skoro w odniesieniu do czynów opisanych w pkt II i III wyroku, zastosowano instytucję przewidzianą w art. 91 k.k. Nie doszło natomiast do jego „zmiany” w rozumieniu przepisu art. 575 § 2 k.p.k. Wprawdzie w postanowieniu z dnia 4 lipca 2012 r. III KO 47/12 Sąd Najwyższy wskazał, że *„wydanie lub nawet samo ujawnienie się nowego jednostkowego wyroku skazującego może spowodować powstanie potrzeby rozważenia na nowo okoliczności decydujących o tym, które z dotychczas połączonych wyroków, odpowiadają ustawowym warunkom łączenia – stosownie do dyrektyw sformułowanych w tym zakresie przez Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 25 lutego 2005 r. I KZP 36/04 (OSNKW 2005, z. 2, poz. 13)”*, ale jednocześnie podkreślono, że *„badaniem sprawy z punktu widzenia prawidłowego stwierdzenia warunków do połączenia kar wymierzonych za poszczególne czyny jednostkowe, poprawnego ustalenia dat tych czynów i wyroków, którymi przypisano ich popełnienie oraz prawidłowego określenia wymierzonych kar podlegających (lub nie podlegających) połączeniu - Sąd Najwyższy może zajmować się jedynie w drodze ewentualnej kontroli kasacyjnej. W tej sprawie to postępowanie nie zostało uruchomione przez strony w terminie przewidzianym przez prawo, zatem obecnie może to nastąpić jedynie z inicjatywy podmiotów wymienionych w art. 521 k.p.k. Zwłaszcza, że okoliczność wskazywana przez skazanego, tj. błędne przyjęcie przez Sąd Okręgowy w L. w wyroku z dnia 5 listopada 2007 r. sygn. akt IV K 214/07, iż skazania za czyny opisane w punktach II I III wyroku Sądu Rejonowego w O. z dnia 7 lutego 2006 r. sygn. akt II K 189/04 (zmienionym wyrokiem Sądu Okręgowego w L. z dnia 28 czerwca 2006 r. sygn. V Ka 616/06) nie spełniają warunków do objęcia wyrokiem łącznym i podlegają odrębnemu wykonaniu, może mieć istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia w sprawie i znacząco wpłynąć na sytuację skazanego”*. Tymczasem, w istniejących w niniejszej sprawie realiach nie doszło ani do wydania nowego wyroku ani do ujawnienia innego jednostkowego wyroku – pominiętego w ówczesnym postępowaniu, a zarazem – wpływającego na treść wyroku łącznego. Trudno mówić o ujawnieniu się jednostkowego skazania, którego nie połączono z innymi, jeżeli *in concreto* w wyroku łącznym Sądu Okręgowego w L. z dnia 5 listopada

2007 r. sygn. akt IV K 214/07 nie tylko nie pominięto czynów z pkt II i III wyroku Sądu Rejonowego w O. w sprawie II K 189/04, ale rozstrzygnięto o nich uznając, że nie spełniają warunków określonych w art. 85 k.k. Orzeczenie o umorzeniu postępowania w tej części zawarto w pkt II wyroku łącznego i wobec braku zaskarżenia go w tej części oraz zaniechania rozszerzenia kontroli odwoławczej w trybie art. 440 k.p.k. przez Sąd Apelacyjny rozpoznający środek odwoławczy wniesiony przez obrońcę – uzyskało ono walor prawomocności.

Tym samym, nadal pozostaje w mocy błędny pogląd wyrażony w wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 5 listopada 2007 r. sygn. akt IV K 214/07 i będące jego konsekwencją prawomocne rozstrzygnięcie o umorzeniu postępowania w części dotyczącej czynów opisanych w pkt II i III wyroku Sądu Rejonowego w O. z dnia 7 lutego 2006 r. w sprawie sygn. akt II K 189/04.

Zatem, analizując obecnie możliwość wydania nowego wyroku łącznego uwzględniającego fakt sprostowania wspomnianego wyroku, Sąd Okręgowy w L. w postanowieniu z dnia 28 stycznia 2013 r. sygn. akt IV K 355/12 oraz Sąd Apelacyjny w postanowieniu z dnia 6 marca 2013 r. sygn. II AKz 87/13, trafnie uznały, że nadal nie została usunięta przeszkoda procesowa w postaci rozstrzygnięcia zawartego w pkt II wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 5 listopada 2007 r. sygn. akt IV K 214/07 i właśnie to orzeczenie powinno stać się przedmiotem nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Tymczasem, taka właśnie, tj.

nadzwyczajna, droga zaskarżenia w/w wyroku łącznego wydanego z rażącym naruszeniem prawa – nie została dotychczas uruchomiona.

W tej sprawie już sama konfiguracja czynów opisanych w pkt II i III wyroku Sądu Rejonowego w O. z dnia 7 lutego 2006 r. w sprawie sygn. akt II K 189/04, połączonych w ciąg przestępstw, nakazywała zwrócić baczniejszą uwagę na daty ich popełnienia, co pozwoliłoby stwierdzić istnienie podstaw prawnych do objęcia ich wyrokiem łącznym – po wykonaniu czynności przewidzianych w art. 105 k.p.k. Umorzenie postępowania w tej części nastąpiło więc wbrew wyraźnej dyrektywie ustawowej zawartej w art. 85 k.k. Jednak, jak już wyżej powiedziano, tym uchybieniem są dotknięte orzeczenia, które zapadły w toku postępowania toczącego się przed Sądem Okręgowym w L. o sygn. akt IV K 214/07. Natomiast

skarżący nie wykazał, aby w wyniku podjętego z urzędu postępowania w sprawie Sądu Okręgowego w L. sygn. akt IV K 355/12, zakończonego postanowieniem Sądu Apelacyjnego z dnia 6 marca 2013 r. sygn. II AKz 87/13, doszło do naruszenia przepisów art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 575 § 2 k.p.k., bądź też art. 572 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., jak również art. 85 k.k. Kontrola kasacyjna nie potwierdziła zasadności zarzutu obrazy wspomnianych przepisów prawa procesowego i materialnego. Stanowisko zaprezentowane przez sądy orzekające w toku obecnego postępowania jest wyrazem poglądu prawnego dotyczącego prawomocności rozstrzygnięć zawartych w wyroku łącznym, przedstawionego wraz ze stosownym uzasadnieniem i jednoczesnym wskazaniem prawnych środków zakwestionowania wyroku Sądu Okręgowego w L. z dnia 5 listopada 2007 r. sygn. akt IV K 214/07, co do którego wadliwości, także podzielono przekonanie autora kasacji. Jednak, dla osiągnięcia zamierzonego efektu, jej przedmiotem należało uczynić właśnie to ostatnie orzeczenie.

Z tego też względu kasacja w tej sprawie – w tym kształcie i z tak określonym przedmiotem zaskarżenia – nie mogła zostać uwzględniona i podlegała oddaleniu. Nie stoi to jednak na przeszkodzie wniesieniu nadzwyczajnego środka zaskarżenia skierowanego w odniesieniu do tego orzeczenia, które jest dotknięte rzeczywistym uchybieniem.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu, obciążając Skarb Państwa – na podstawie art. 638 k.p.k. – wydatkami poniesionymi w postępowaniu kasacyjnym.